

GOSINZEANA

REVISTA ILUSTRATA SAPTAMÂNALA

REDACTOR: SEBASTIAN BORNEMISA

Anul IV. — Nr. 5.

Abonamentul: Pe an 12 cor. Pe ¹/₂ an 6 cor.
România 30 lei. — America 3 dollari. — Germania 15 M.

Orăștie, 8 Februarie n. 1914.

NOUL GUVERN ROMÂN LA BUCUREȘTI: *Sus (dela stânga la dreapta):* dl Victor Antonescu, ministrul justiției; dl V. G. Morfun, ministrul de interne; dl I. G. Duca, ministrul cultelor și instrucțiunii publice. — *In mijloc (dela stânga la dreapta):* dl Emil Costinescu, ministrul de finanțe; dl I. C. Brătianu, președinte al consiliului și ministru de război; dl Al. Constantinescu, ministrul agriculturii și domeniilor. — *Jos (dela stânga la dreapta):* dl Al. Radovici, ministrul industriei și comerțului; dl Emanuel Porumbaru, ministrul de interne; dl Dr. C. Angelescu, ministrul lucrărilor publice.

„NEAMUL ROMĂNESC“

revista dlui profesor Nicolae Iorga, n'a încetat să apară, după cum se răspândise vestea. Aproape toate publicațiile dela noi, și unele de dincolo, au chiar parentat „Neamul Românesc“. Dar s'a dovedit că e prematură părerea de rău, sinceră, a unora, asemenea prematur și zimbetul ușor al celorlalți. „Neamul Românesc“ nu putea să înceteze, fiindcă se pornise în slujba unor idei prea viguroase și mântuitoare, decât să dispară așa dintr'odată, ca ori-care încercare efemeră.

Anul 1906, în care Expoziția generală dela București ne-a dat atâta mândrie națională și atâta conștiință a valorii noastre ca trăinicie și demnitate, a făcut să se nască în mintea prodigioasă a dlui N. Iorga icoana lămurită a unui viitor „neam românesc“, tare *prin sine însuș*, glorios *prin faptele sale*, deci mare cu adevărat prin însușirile sale genuine, prin munca și silințele sale, întemeiate toate acestea pe tăria de caracter, pe cinste, și pe respectul de adevăratul bine și de adevăratul frumos.

Astfel am înțeles noi, Ardelenii, silințele dlui N. Iorga, când a început să ne grăiască la 10 Mai 1906, în coloanele revistei sale, care se împodobeă cu chipul săteanului răzimat pe sapă. L'am înțeles și, prin urmare, cea mai scumpă lectură a noastră, ani dearându-l, a fost revista dela Văleni. Poate și pentru că ne obicinuisem cu simțul de cinste, de respect și de curățenie a moravurilor literare, care se pornise în coloanele „Sămănătorului“ sub cărma de acolo, care, pe lângă începuturile făcute de domnii A. Vlăhuță și G. Coșbuc, eră tot în mâna dlui N. Iorga. Eră natural, ca,

atunci, când maestrul se retrăgea în liniștea întăritoare dela Vălenii-de-Munte, noi, lumea de cetitori, să-l urmăm și acolo. Și l'am urmat. Până în clipa, când granițele acestei țări nu s'au închis pentru glasul dsale, trimis prin această revistă.

În vremile din urmă nu mai auzeam acest glas limpede și îndrăzneț. Neputincioși față de împrejurări, ne împăcam cu gândul, că-l știam pe dl Iorga tot la datoria sa. Dacă noi nu mai puteam să-i urmărim frământările roditoare, eram bucuroși, că, odată și odată, totuș trebuie să învingă sforțarea supraomenească a luptătorului însuflețit de-un mare ideal: *România a Românilor, numai a Românilor, prin Români!* Vorbele de hulă ale invidiei, ori stropii de noroi, care-l atingeau pe dl Iorga, în lupta sa, din partea „upiniilor“ din Regat, nu ne scoteau din credințele noastre. Noi Ardelenii, ne avem chipul nostru de a vedea și judeca, și nu vrem să știm de foarte deasa sporovoială, ce se face cu atâta ușurătate la frații de dincolo. Avansăm și noi, dar nu în defavorul respectului de adevărata valoare și de adevăratul progres.

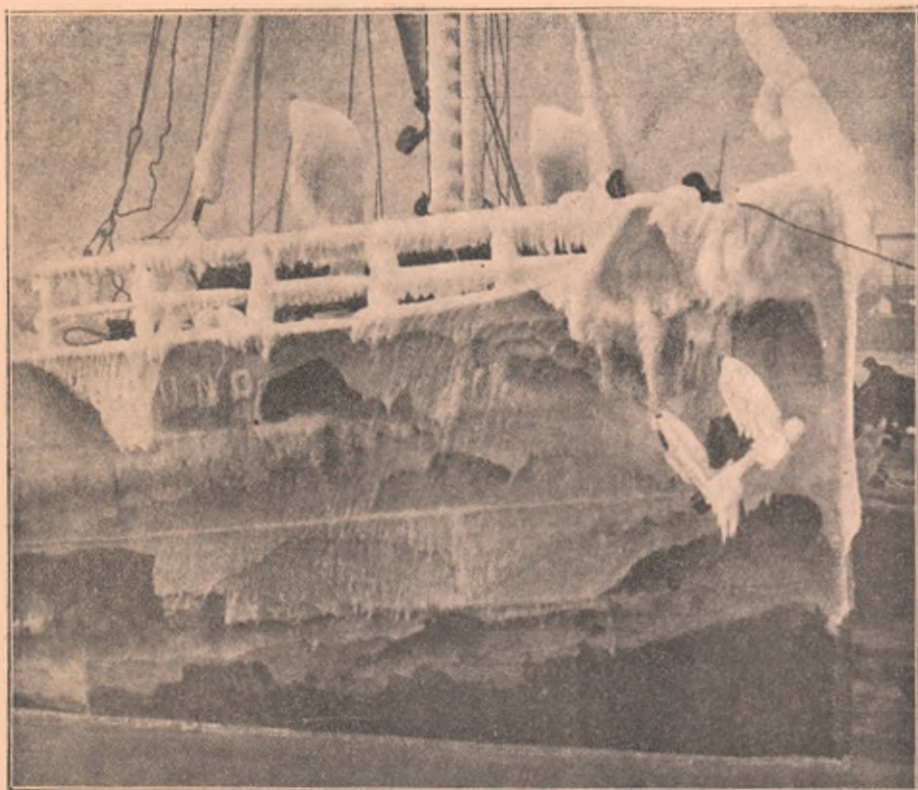
Noi am respectat străduințele dlui Nic. Iorga, și, poate, nicăiri altundeva nu a avut glasul său, un răsunset atât de adânc, decât la noi. De aceea întărim și noi, cu toată convingerea, că într'adevăr erau alte vremi în viața noastră literară și culturulă pe timpul „Sămănătorului“ și în cei dintâi ani ai „Neamului Românesc“! Atunci, publicațiile din Regat erau și pentru noi o lectură necesară, o cetire de care te pasionezi, o trăiești și te identificezi cu ea, săptămână de săptămână, zi de zi. Astăzi? Afară

de revistele, cam oficiale și cam rigide, cum sunt „Vieța românească“ și „Convorbiri literare“, nu prea intră alte reviste la noi. Nu pentru că le sunt închise granițele, ca „Neamului Românesc“, ci, fiindcă nu le simțim necesitatea... Trist, poate, dar adevărat! Ori mai trece astăzi din gură în gură numele lui Sadoveanu de pildă, sau alui Sandu-Aldea? Nu prea. Răspundă „Minerva“, institutul de editură dela București, care e raportul vânzărilor sale astăzi în Ardeal față de trecut? Ar fi interesant. În România, de-o vreme încoace, ies la suprafață scriitori, de cari publicul mare ardelenesc nici nu ia notă. Pomeniște-i cui va de Galaction, de Arghezi, de Mircea Demetriade, sau de alții mai noi, și nu va ști cu graba să-ți spună, care dintre cei de sus face proză și care poezie. Dacă peste tot le-a auzit de nume.

De ce aceasta? La repezeală nu putem răspunde nici noi. Ci cam așa este. Trebuie să fie însă cauze adânci, cari ar merita să fie cercetate.

Ne bucurăm deci peste măsură, că „Neamul Românesc“ n'a încetat, ci a coborât din liniștea dela Văleni, în frământarea dela București, unde sunt orizonturile mai largi și vicața mai aprinsă. Acolo-i e locul. Vorba cinstită și răspicată trebuie spusă în mijlocul mulțimilor, s'o audă mai nemijlocit și mai des.

Forma nouă a „Neamului Românesc“, asemănătoare cu a gazetelor noastre, încă e o puternică garanță, că la București se pune temelia unui ziar deosebit de cele multe, pe cari noi nu le prea putem ceti pentru multe cauze. Pentru moravuri mai ales. Și pentru puținul simț de răspundere și de respect al unora. Nu acuzăm, Doamne ferește, ci ne spunem

Cum ajunge un vapor în portul dela Christiania, după o călătorie pe gerul grozav al mărilor de Miazănoapte. E tot un sloi pe catarguri, pe hoarne, pe tot trupul lui.

o impresie, care s'a înrădăcinat între noi.

— Domnule Iorga, îți așteptăm iarăș scrisul cu vechea dragoste! Și cu vechiul dor!

Mizeria Parisului.

— Scrisoare din Franța. —

„Iarnă grea, cum n'a mai fost dela 1870, an de dureroasă amintire“. Cu aceste vorbe te întâmpină fiecare Francez, cu aceste cuvinte încep articolele de ziare, cari consacra coloane întregi „frigului“. Pentru noi Românii această plângere generală pare exagerată și ne miră. Termometrul nu s'a coborât mai jos de zero decât cu șapte grade, pe când în iernile noastre avem nu arareori — 20°.

Totul e însă relativ și de aceea bieții parizieni au dreptul, să se înspăimânte de iarna anului 1914, iarnă grea pentru cei deprinși cu o climă mai dulce.

Pe Sena plutesc mici sloiuri de gheață.

Spectacol rar, pe care-l privesc

cu mirare trecătorii, opriți pe „Pont Neuf“. Numărul „flancurilor“ de pe cheiuri și de pe bulevarde, a scăzut considerabil. În frig nu se mai plimbă decât cei ce fac „sport“ și acei cari n'au unde să se adăpostească. Și în această din urmă categorie sunt câteva zeci de mii.

Ei trec zgribuliți, cu capul în piept, cu mâinile băgate până în coate, în buzunarele rupte ale hainei de bumbac, aruncând priviri repezi, selbetece, în vitrinele unde strălucesc brilante de sute de mii de lei, la vitrinele unde sunt expuse cu ardoare paté-uri calde și struguri proaspeți, la vitrinele unde blăni și paltoane îmbracă manechine de ceară.

Când ai întâlnit privirea celui înfrigurat, te tulburi, toată noaptea și-e stricată. Nu poți să petreci, nu poți să lucrezi.

Părechile elegante ce se îndreaptă spre teatru, după un succulent prânz, gândesc de sigur: „Cu ce drept ne tulbură acești oameni micile și puținele noastre momente de petrecere?“ Au și aceștia dreptate, dupăcum au avut și cei cari, petrecând rébellion-ul la Café d'Hor-

court, și-au văzut petrecerea stricală de un linăr, care urcându-se pe o masă a strigat „adio vieață“, și și-a tras două focuri de revolver în tâplă. Bogăția poate să fie trufașă și ostentatorie, sărăcia trebuie să fie modestă și ascunsă.

Și este, în adevăr, căci ce s'ar face splendidele bulevarde și străzi ale Parisului, dacă toți cei 60.000 de „fără de lucru“ s'ar hotărî să se plimbe în mononi de dimineața până seara?

Prin birturile și cărciumile de lucrători, indivizi slabi, bărboși, rupți, cer de pomână, dela „cei cari au de lucru“. Și lucrătorul francez e econom, când e vorbă să cheltuiască pentru altceva, decât pentru aperitiv sau joc la noroc.

La mizeria aceasta a Parisului, iau parte, din nefericire, și Români.

Nu rareori la ușa „Căminului studenților“, ești întâmpinat de vorbe românești înțele și dureroase: „am rămas fără lucru, legația nu mi-a dat nimic, n'am cu ce pleca în țară, mor de foame“. Și adesea cei cari cerșesc astfel, sunt băieți tineri, cu fața inteligentă, volnici. Au venit la Paris, călătorind sub vagoane, sau cheltuind banii strânși cu greu în luni de zile de muncă, făcându-și cine știe ce iluzii despre capitala Franței.

I-a atras lumina și numele Parisului, și s'au scoborât într'o bună zi în Gare de l'Est, fără nici un ban, fără să cunoască zece vorbe franțuzești, fără să aibă aici pe cineva, care să-i sprijine.

În asemenea condițiuni mizeria e inevitabilă, sigură.

Minți răătăcite, cari le putem admiră, dar cari trebuiesc odată convinse că nu există încă în Europa o țară, în care să se poată desvoltă mai ușor orice activitate, ca în țara românească. În țara românească nu moare nimeni de foame, căci în totdeauna este de lucru. La Paris însă nu e așa.

E un subiect trist acesta: mizeria Parisului. Dar dupăcum uneori

Perechea împărătească germană, în mijlocul familiei, în fața noului palat din Potsdam: Sus, împăratul Wilhelm și împărăteasa Augusta Victoria. Șirul de sus, dela stânga spre dreapta: Prințul Rudolf cumnat cu împăratul; Prințul Waldemar, fiul Prințului Henric, ce vine după el în rând și care e frate cu împăratul; apoi Prințul Fridric, cumnat; Prințesa Bernhart moștenitoare de Sachsen Weimar; Prințul Adalbert de Prusia; Prințesa de Hessen, sora împăratului; Prințesa de Lippe, soră a împăratului; Prințesa August Wilhelm de Prusia; Prințesa Paula de Prusia; Ducesa de Lüneburg; Prințul Ernst de Lüneburg. — Rândul de jos, dela stânga: Prințul moștenitor de Sachsen-Meiningen; Prințesa lui Henric de Prusia; Prințul Eitel fiu al împăratului; Prințesa de coroană Cecilia; apoi Prinții August Wilhelm, Oscar și Ioachim, fiii ai împăratului. — Și încă nu-s aci toți.

Albi și negri.

Jack Johnson, vestitul campion, a fost dovedit de un alb. —

În Hamburg s'a întâmplat zilele trecute un eveniment, de tot neînsemnat de altfel, dar dintr'un anumit punct de vedere foarte important. Marele maestru al boxului, ori mai bine zis, colosul Johnson, a fost dovedit în o măsurare de trântă, de câtră neamțul Fred *Markussen*, căruia i-a reușit să împreune cu huma umerii uriași ai negrului american. Eră de față un public imens, care asistă parcă la lupta groaznică dintre două rase. Și nebiruitul Jack Johnson, a trebuit să-și plătească și el tributul unei trânteli, care ne putem închipui, că a trebuit să fie strașnică.

Când a văzut mulțimea izbânda strălucită a lui *Markussen*, albul,

a erupt în aplauze frenetice. Mulți din public se apropiau de negrul care găfăia și îi aruncau vorbe triumfătoare:

— Ei, înșfârșit o luași, negrule? Așa-ți trebuie, uriașule. Credeai că n'o să-ți dai de om? Mai rămâi la noi?

Și, spun gazetele, că s'a făcut chiar invălmășeală grozavă. S'a repezit publicul să cutropească total pe bietul învins. Încât a fost necesitate să întrevină poliția.

În cursul nopții mii de telegrame au trecut oceanul spre America, conținând toate marele eveniment: Johnson învins!

Am văzut și noi, într'un teatru de varietăți al Budapestei, pe Johnson în persoană. Cu adevărat un uriaș de bronz. Pieptul și brațele lui îți făceau impresia unei platoșe

și a unor lăstare de oțel, însă de o elasticitate miraculoasă. Se cutremură locul pe unde pășea. Avea un cap mic, rotund. Zimbea veșnic, arătându-și dinții de fildeș. Firește, în Budapesta n'a putut să-și găsească adversar, ci făcea numai trenaje. Ori juca... tango, cu boreasa dsale, o ovreică lungă și subțire.

Înșfârșit, Johnson a fost bătut. Dar nu pentru faptul însine înregistrăm cazul. Ci, fiindcă dovedirea lui Johnson, a făcut să se exalteze de bucurie o întregă lume de albi. Cu deosebire în America, această veste va da naștere la adevărate triumfuri.

— Totuș a fost dovedit negrul dracului! Bravo neamțule *Markussen*, ai salvat cinstea albilor.

Antagonismul ce există între albi și negri, noi Europeanii abia

ni-l putem inchipui. Când Jeffries, un alb, adversarul lui Johnson, a fost biruit de acest din urmă, aproape s'a revoluționat întreagă America. O rușine mai mare se credea că n'a putut să ajungă pe albi, decât înfrângerea lui Jeffries.

În orașele americane, negrii au cartiere separate. Și chiar trenurile au vagoane anume numai pentru negri. Un piele-neagră, dacă ar cutez să intre cu albi, s'ar alege huiduit și scuipat. Ori ar fi chiar maltratată. Poate că nu s'a șters încă de tot din suflete conștiința de stăpâni și sclavi, din deceniile nu tocmai depărtate ale trecutului. Ori alte cauze mai adânci trebuie să aibă dușmănia groaznică dintre albi și negri.

Johnson, după dovedirea lui Jeffries, a fost silit să părăsească America, căci altfel nu-i era în siguranță nici viața. Putea s'o piardă și pe aceasta, cum și-a pierdut averea.

În Europa nu i-a mers cu mult mai bine. Englezii l-au luat la huiduieli strașnice, ori l-au omorât cu răceala, încât bietul Johnson era să moară de foame cu boxul lui. Sosit în Franța, îl așteptă aceeași soartă. În Paris n'a putut să facă furoare cu muschii lui, ci a plecat cu o desiluzie mai mult. Toate acestea, fiindcă s'a fost încumătat să bată pe un alb!

Însfârșit ș'a cercat norocul în Germania. Dar nemții dracului l-au făcut una cu pământul. La măsurare au fost de față peste cinci mii de oameni, cu toate că prețul cel mai mic de intrare era 25 mărci de persoană!

„Lui Jack Johnson să pare că numai dela data acestei trânteli va începe să-i răsară soarele norocului. Nu-l vor mai urî albi. Nici să se bată nu va mai trebui. Ci să meargă simplu din târg în târg, spunând albilor:

— Iată, eu sunt uriașul Johnson, pe care m'a trântit un neamț!

S-u.

Menelik II. Impăratul (Negus-ul) Abesiniei, mort în 22 Dec. anul trecut.

Cum poți cunoaște caracterul
bărbatului, observându-l în decursul — mesei!..

— Stat fetelor... —

Dacă voim să cunoaștem caracterul unui bărbat pe care avem intenția să-l luăm de soț, nu avem decât să-l observăm în timpul mesei. Acesta e sfatul ce îl dă mai nou o revistă franceză.

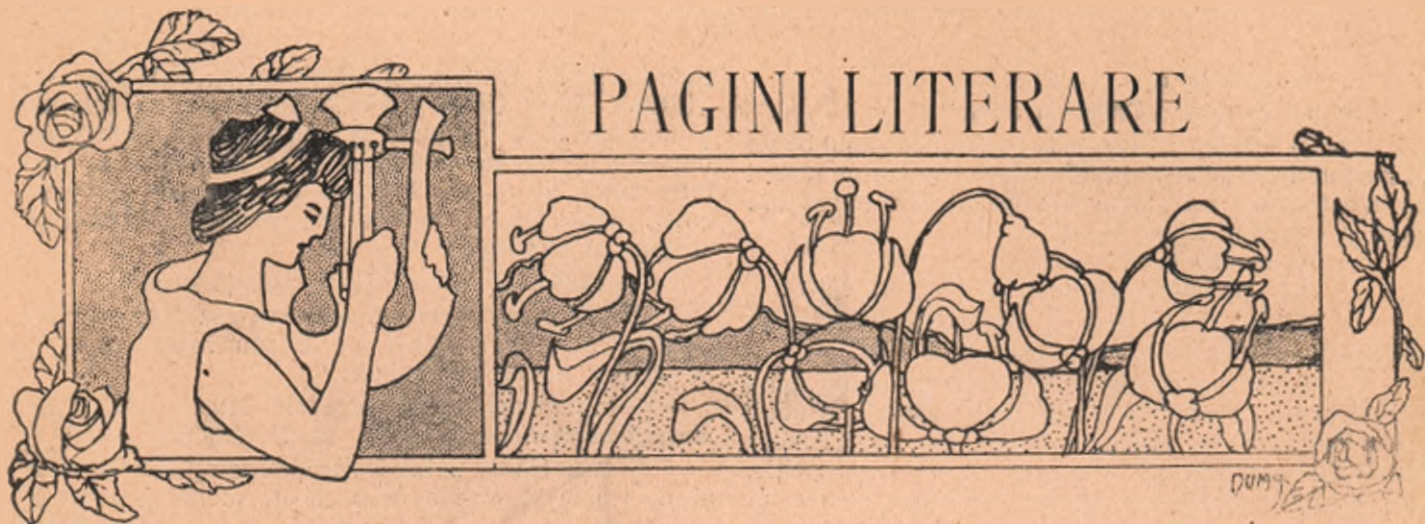
Mâncatul e pentru bărbat acțiunea cea mai indiscretă și mai nefățărârită. La mâncare poți cunoaște pe un bărbat ce e și cine e. Fetele ce voiesc să-și lege viața de alesul inimii lor, să nu neglige a-și observa odată și la masă ființa dragă, și vor fi în curat cu caracterul logodnicului. — Dacă descoperirea nu le face fiori pentru viitor, își vor primi bărbatul închizând ochii la alte defecte eventual descoperite, simțind în ele energia de a combate și a netezi ce va fi defectuos în soțul lor. Dar vai câte se înșală în socoteala asta a lor.

Dacă bărbatul pe care îl obser-

văm, umblă în decursul mesei sgomotos și grăbit cu furculița și cu cuțitul, împărțindu-și mâncarea ce și-a scos'o pe farfurie, în două trei bucăți mari, pe cari le înghite cu lăcomie și aproape nemestecate, să ne ferim de el. Se înșală cine numără atari persoane între gurmanzi. Ei sunt niște oameni cu totul lipsiți de însușirile bune. Un astfel de bărbat e în viață *dur* din cale-afară, nepăsător, nu va respecta curățenia vieții casnice, nici nu-i va înțelege nicicând farmecul.

Dacă bărbatul ce ne interesează, se va scula dela masă asudat și roșit de prea deasa gustare a vinurilor diferite, pe cari nu întârzie să le tot laude, gustând din greu, iar după masă își scobește dinții în mod bătător la ochi, ba își va permite chiar descheierea câtorva nasturi dele vestă, să știți că acestui om îi lipsește cu desăvârșire creșterea, își va privi nevasta numai ca pe-o bucătăreasă, ce are datorința să-i fiarbă bine!

PAGINI LITERARE

Noembrie.

*Plânge vântul toamnei pe câmpii deșarte,
Stol de corbi de-asupra se rotește n zbor,
Ochii mei, pribegii, cată 'n zări departe,
Măsurând pustiul, care ne desparte
De izvorul dulce al luminei lor.*

*Cum ar vrea să simtă, peste ei cum vine
Caldă mângăierea albei tale mâni,
Și să simtă ntrânșii răsărind prin tine
Soarele mplinirii visului de bine
Moștenit în suflet dela cei bătrâni.*

*Cum ar ști s'asculte calda ta chemare
Și te-ar înțelege și te-ar alintă,
Ori-și-ce clipire ar fi o nchinare,
Ori-și-ce privire binecuvântare,
Care se înalță înaintea ta.*

*Ai vedea, că ntrânșii fiecare rază
Este îndurării tale un prinos,
Te-ar urma ca 'n taină îngerii de pază,
I-ai simți aproape dornici cum veghiază,
Ca să-ți străjuiască visul tău fumos.*

*Vai, dar câtă cale astăzi ne desparte
De izvorul dulce al luminei lor.
Și pe când ei, umezi, cată 'n zări departe,
Plânge vântul toamnei pe câmpii deșarte,
Stol de corbi de-asupra se rotește n zhor...*

I. U. SORICU

GHIȚĂ PROSTU

I. DRAGOSLAV

Toți îi ziceau „Ghiță Prostu” și tot târgul îl cunoșteau, că, precum spusese și în alte povești, târgul meu e așa de mare, că abia ai intrat pe o barieră și ai și ieșit din el. Dacă moare o babă într-o mahala, știe toată lumea. Nu vorbesc că n'ai chip să te urnești, că îți știe și măselele din gură; iar Ghiță era cunoscut până și de copii. Toată săptămâna lucra la jidovii din târg: cără apă, tăia lemne, iar Dumineca și sărbătorile își umplea sinul cu covrigi și venea pe la noi prin mahala.

Copiii acum știau și îl așteptau, mai dihai ca pe tata lor, că dela alții aveau, nu aveau, un dar, dar dela Ghiță se saturau de covrigi. Il cunoșteau de departe după mersu-i legănat, după pălăria ca un brustur pe cap și după dordora sinului. Și era destul ca unu să-l zărească și să și bată din palme strigând de bucurie: „Vine Ghiță! Vine Ghiță!”, ca deodată toate casele de pe ulița Boian și Pietrari să se golească de copii și să-i iasă înainte ca la un împărat și să-l primească mic cu mare întinzând mâinile spre el și strigând: „Ghiță! Ghiță! Mie! Mie!”

Și Ghiță urcă dealul fericit, cu pieptul plin de ceva tainic, de o alinare, de ceva duios, ce nu-și putea lămuri, de o izbândă împotriva copiilor de jidovi, cari îl făcuseră să vie pe mahalaua creștinească, unde găsi copii mai buni, miloși și gata de a se jertfi pentru dânsul.

Parcă îl văd: nalt, supt la față, cu obrazul scrijelit de încrețituri, de parcă ar fi fost o bucată de lut chinuită de un sculptor prost, cu puțintică mustață neagră, de parcă ar fi fost sub nări uns cu funingine, cu ochii speriași, dar plini de ceva nevinovat, și îmbrăcat cu un laibăr vechiu peste cămașa-i vecinic neagră, și desculț. Cum și de unde s'a pripășit prin mahalaua noastră, e o întreagă întâmplare sfășaitoare.

Era într-o Duminecă pe la Sânt-Petru, pe vremea când cireșul nostru din fundul grădinii era în plină roadă coaptă; afară era senin și cald, iar paserile își făceau de urit prin pomii de prin întinsele grădini din jurul casei noastre. Și așa cam înainte de amiază, numai ce ne pomenim cu un lungan desculț, cu chipul cum am spus, și cu sinul dordora, uitându-se speriat pe la case.

O nepoțică bălană, ca de vre-o trei ani, a mătușei Ruxanda, vecina noastră, care ședeă în cerdacul casei ei și mănca o bucată de pâne cu unt, se duse la el și îl întrebă:

— Ce ai în sin?

— Ce, o întrebă Ghiță, *vei să-ți dau un covig?*

— *Vau*, a răspuns fetița,

— Da nu mă *bat*? o întrebă el iară.

— Nu, a grăit fetița, că mama m'a învățat să nu bat oameni mari.

— Na, a făcut Ghiță, scoțându-i un covrig rumen și întinzându-i-l, după care urmă șgulindu-se de frică:

— Da să nu mă bat.

Iar fetița, ca și cum n'ar fi auzit, dă să fugă în casă, când alți copii: eu, frații mei mai mărișori și alți băeți și fete din vecini, văzând covrigul pe mâna ei, am și făcut roată în juru-i și toți cu întrebările:

— Ce ți-a dat? — Covrig?

Și hai la mut: „Dă-ne și nouă“.

Da el stătea cu mâinile la piept și cu capul băgat în umărul drept și tremură înfricoșat privindu-ne rătăcit ca în așteptarea unei mari primejdii și grăi tremurând când îi cerurăm să ne dea și nouă:

— Să nu mă batet.

— Noi nu batem oamenii, au răspuns câțiva.

— Atunți, atunți, grăi el, băgând încet mâna în sin și uitându-se cu frică în gol, să vă dau.

Și scoase un covrig și îl întinse cu mâna sgarăcită, neștiind cui să-l deie mai întâi: „Na!“ Iar unul, mut Gahiței, din fundul grădinei lui moș Toader Greci, bărbatul mătușei Ruxandei, un alt lungan peltic, care învăța ciubotăria la bădișa Alexandru, băiatul lui moș Toader, să și amestecă ca din pământ printre copii și îi inhăță covrigul. Copiii la el: „Dă-mi-l mie, că mie mi l-a dat.“ Dar băiatul fugise. Copiii iar la Ghiță rugător: „Dă-ne și nouă!“

— Să vă dau, să vă dau, zise Ghiță, întorcând capul la dreapta și cu frică, ca și cum s'ar fi ferit, să nu-l lovească, și repede băgând mâna în sin, mai întinse un covrig.

Dar tocmai atunci sosi jumbatul de Vasile a Bucătarului, alt *svârle* n luna, și mai lung, și haț și el covrigul, zicându-ne după ce se mai depărtă: „Să vă daie și vouă“.

— Dă-ne și nouă, se milogiră iarăși copilașii.

Acum, parcă Ghiță prinse la inimă că, de data asta nu mai băgă capul între umere, decât că tot cu un ghimpe de frică în ochiul drept grăi: „Să vă dau la *tăt atunți*“. Și scoase un covrig și mi-l întinse: „Na tie!“ După asta mai scoțind unul, îl dădu altora: „Na tie!“ Și iar altul altuia: „Na tie!“ Și tot așa: „Na tie. Na tie“ până mai și-a golit sinul, după care urmă iar sgulindu-se și ducând mâna strânsă la piept tremurând și neîncrezător: „Să nu mă batet“.

— Da, mata, de unde ești? îl întrebă o fetiță cu părul ca borangicul și albă.

— Eu, răspunse el, din *tălg* dela *pitălie*. Da să nu mă batet.

— Noi nu batem oamenii, au răspuns iar copiii mușcând cu poftă din covrigi.

— Să săd ti eu pe *ialbă*?, a întrebat după asta mai liniștit, dar totuși cu ochii mârniți și chinuți.

— Săzi! Săzi! — i-au răspuns copiii într'un glas.

Și Ghiță se așeză cu frică sub zaplaz pe iarba de pe marginea drumului. După care întrebă ca înfrigurat: „Să vă dau covrigi?“

— Da, da, da! Da, da, da!, săriră unii copii bătând în palme, și sărind în sus cu bucurie, pe când alții strigau: „Dă-ne, dă-ne! Mai dă-ne!“

Și Ghiță, de data asta început să împartă cu amândouă mâinile: „Na! Na!“ Până ce a rămas numai cu câțiva.

— Amu, grăi el, *ti mânănc ti eu un covig*. Că mă bat *zădani*, ti nu pot *ta tălbătoalea* pe la zădani.

— Da, de ce te bat? îl întrebă copiii.

— Așa vol ei.

— Îi, săriră copiii, uitându-se cu îndemn unii la alții, să-i batem și noi pe ei!

Cum am spus, așa eră: Sâmbătă, mai cu samă, se țineau droaie după el: unii îl trăgeau de haină, alții îl împungeau cu ace. El se apăra: dădea într'ânșii, apoi, afăta eră, că se țineau de el gras: îl

fluerau, țipau, svârleau, și ei într'ânsul, și îl strigau: „Ghiță! Ghiță! Ghiță prostu!“ La asta el se întărită și mai rău și se răcăduia la dâșii. Deocamdată se împrăștiu, dar iar veneau și la el, de părea un urs între câni. Și nu scăpă decât furișându-se în vreo curte, unde apucă, unde dracii tot nu se dădeau și strigau pe ovreiește:

Achichi! Achichi Ghiță! Ghiță prostu!

Toate le-ar fi iertat, el, dar când auzea pe cineva: „Ghiță Prostul“, se făcea foc. El cum vorbea cam rău și găngav, numai răspundea:

— *Audă mă, audă, eu post? Audă? Da ti eu am păcut portii lui tată-tău, să-mi dăti mie post?*

Și așa Ghiță, bătut și oropsit de lume streină și, de teamă să nu-l bată și cei de român, a prins a veni, cum am spus, prin mahalaua noastră cu sinul plin de covrigi, împărțindu-i la copii. Ce avea cu copiii, că cu oameni mari nu-i plăcea să stee de sfat. Nu-i vorbă, că prietinia lui cu copiii îi aduse și mila părinților, că toți copiii cum auziră că îl bat jidanii, au și spus despre asta părinților și fraților mai mari. Mai ales eu, când auzii de una ca asta, crezui că are să se facă prăpădul pământului, că dela cel mai mare, dela tata, până la cel din urmă, toți au să se răsvrătească, și sfātuindu-se și cu alți părinți ai copiilor, aveau să pornească cu diumul împotriva copiilor de jidani. Dar nu, dintre toți cu milă nu se mișcară decât cei ai noștri, mai cu samă mama și da de mâncare câte o rufă, tata câte o haină, mama îi luă rufa neagră și i-o spală. Așa, că de câteori venea Dumineca ori sârbătorile pe ulița noastră, găsea, pe lângă mâncare, și o rufă spălată. Apoi noi, copiii, odată ce știam că vine cu covrigi, îi și făceam roată în jur:

— *Mie! Mie! Dă-mi mie! Mie, mie Ghiță!*

— *Tați mă tați, că tânteți mulți. Și acum când nu mai avea frică de noi, cu amândouă mâinile împărțea covrigi calzi și rumeni: „Na tie! Na tie!“ Până rămânea ca de obicei cu câțiva*

— *Amu, urmă el, tăț zos!*

Și cum ulița noastră pe atunci nu eră macar șoseluită, iarba eră pe marginea drumului ca pe câmp, verde și moale. Și se așeză jos, pe covorul de troscot; iar copiii roată în jurul lui cu mâinile până la cot pline de covrigi, și ronțând unul câte unul, se uitau ticniți și cu duioșie în ochii lui Ghiță, care și el ronția odată cu copiii.

Se zice, că el chiar muncea dela o vreme numai pentru covrigi. Dacă cără cuiva câteva cofe cu apă, ori tăia un lemn și căpăta un gologan doi, mănca ce mănca din ei, iar cu ceialalți Dumineca, ori sârbătoarea cumpăra covrigi pentru copii. Tata lor să fi fost și nu-i îngrijea cu covrigi așa de bine. Apoi câte-odată oftă, se uită cu dragoste la noi și ne zicea: „Măi, măi, tale îmi sânteți dagi!“ Iar într'o zi, ce mai gândi el după asta, că așa molfăind la covrigi, deodată început:

Fundă, verde, ialbă male,
Vala tece, iana vine.
T-a petece nu-i cu tine
Of, ti ială of!

ceea ce ar fi:

Frunză verde iarbă mare,
Vara trece, iarna vine.
Și-a petece nu-i cu cine
Of, și iară of!

— De ce oftezi Ghiță?, îl întrebă un băiețel cu părul alb și cu fața pistrui.

— Dacă, is *tângul*, *ti* mă bat *zâdanii*.

— Tot te bat, săriră mirate mai multe glasuri de copii.

— Da, eu nu li fac *ninic*, da dacă ei mă bat.

La asta copiii par'că tresăriră, par'că li se aruncă o umbră pe față și până și cel de doi ani, par'că înțelegea durerea lui Ghiță și îl priviră cu milă, iar mie par'că mi se puse un junghiu de ciudă, de mânie și de răzbunare pe jidovi, pe când altul tot slăbuț sări:

— Să-i batem de *amu* și noi pe dâșii.

— Lașă, că oi prinde eu, un *zâdan*, îi taie vorba altul de vreo trei ani, cu obrazii rumeni și cu ochii negri și plini de scânteiere mânioasă.

Și în adevăr, copiii au mocnit să răzbune pe Ghiță, și tot poate, cine ști, dacă nu ar fi făcut-o, dacă o întâmplare nu ar fi dus jignirea copiilor la margine.

Ziua de Sf. Ilie, e zi de iarmaroc, când târgul vitelor dela noi, se umple de panorame, scrâncioabe și comedii și de tot felul de mărfuri și dobitoace spre vânzare. — Iată că Ghiță se arată cu un cot julit și cu o falcă zgăriată și spuse, că se dusese și dânsul să se uite pe la comedii și „Vasilache” dela panorami, și că dracii de prunci de jidan, iar s'au legat de dânsul, ba de data asta și mai mulți, și l-au bătut. La asta se făcu o zarvă între noi copiii, și amenințările curseră cu toftanul, și se sfătuiră că acum — să nu-i ierte. Și tocmai că a doua zi eră sâmbătă, zi, în care cărduri de copii de ovrei trec pe ulițele mărginașe ale târgului spre satele Buciumeni, la mere, pere și nuci. Dar cum se făcea, că ei nu prea treceau de obicei pe ulița noastră. Dar se vede că așa a vrut Dumnezeu copiilor, ca tocmai Sâmbăta ceea să treacă chiar pe ulița noastră. Copiii, cari de mult clociseră mânia în sufletul lor, de data asta, îmboldiți și de cele spuse de Ghiță, cum îi zăriră, cu mic cu mare la dâșii: „*Zădane! Zădane!*” Unii cu pietre, alții deslegară câinii, coteii și după dâșii. Jădănașii la fugă strigând și țipând: „*Ghevalt! Ghevalt!*” Și eră o larmă, și eră un țipăt, un horhot. Iar după ce se depărtară, la dâșii cu gura și cu amenințările: „*Mai bateți voi pe Ghiță?, strigau unii. — Să nu mai bateți pe Ghiță!, răcneau alți. Iar unul mic cât o gălușcă, abia gângăvind grăi: „Ă-ă! Bați Ghiță? — Bătaie! Și amenință și el cu mânuța grăsulie.*”

Și așa l-am văzut vreo doi ani pe Ghiță prin mahalaua noastră cu sinul plin de covrigi, și se învățaseră copiii cu el mai dihai decât cu un neam. Iarna însă, îi duceau dorul și ne întrebam: „*Ce s'o fi făcând Ghiță? Unde o fi săracul Ghiță? Dar de cum se sghicea glodul de pe uliți, și se mai încălzea, numai ce'l vedeam. Copiii la dânsul: „Ghiță! Ghiță! Ghiță al nostru!” Cei mai mari tăbărând de prin case cu ce găseau, cu bucăți de pâne, cu carne friptă, la Ghiță, iar el fericit la oameni.*”

— *Hă — hă!* De mult n'am fost pe aite!” Și pe dată își și golea sinul de covrigi.

— *Ei, unde ai fost Ghiță, îl întrebau care din cotro.*

— *Hei — hei!* în *tâlg* la *pitălie!* Că acolo e cald, e bine.

Așa eră Ghiță, dacă eră prost, toată lumea îl înșelă. Iarna ședeă la pitărie, și lucra doar pe mâncare și doar vara scăpă, dar tot desculț, cu cămeșa obială și ruptă pe el. Așa, că tot mama se îndură de-i dădea câte o rufă.

Eu când eram mic nu-mi închipuiam copil fără mamă: credeam, că mamele nu mor niciodată și eram

fericit, că eu am să tot am mamă. Și nu-mi închipuiam, că Ghiță n'are mamă și-mi ziceam: „*De ce mama lui Ghiță nu-i dă și lui cămeșă albă, cum îmi dă mie mama mea?*” Și l-am întrebat într'o zi:

— Ghiță, da de ce mama ta, nu-ți dă cămeșă albă?

— Dacă n'am, a răspuns Ghiță. Am avut una, da a *mulit*. *Ti* eu am *lămas tângul*, *tângul* de nu *ti pomenete!*

La asta, ciata de copii a rămas incremenită, că nici unul nu-și închipuia o mamă să moară. Iar eu m'am înspăimântat. Mi s'a strâns inima și mă gândii: „*Dacă îmi moare și mama mea și rămân sânzur!* Și par'că vedeam pe mama mea moartă, și ca fulgerul îmi nălucii, ce aş face fără mamă? Și sufletul în mine începă să-mi plângă ca aievea și chiar ochii să-mi lăcrămeze. Și ce se petrecu în mine, că mă întrebai cu spaimă: „*Dacă și mama mea a și murit?*” Și ca fript sării din mijlocul copiilor și fugii acasă. Dar nu, spre fericirea mea, mama făcea niște alivinci de cele ce-mi plăceau mie, cu smântână și unt. Și m'am uitat la ea, la fața-i albă și rumenă, și mi-am zis: „*Nu, nu, mama mea nu moare. Cum poate să moară mama când trăiește?*” Și în ziua ceea, de frică, nu cumva să moară mama în lipsa mea, nu m'am urnit de lângă dânsa, până când m'am încredințat că mama mea nu are să moară niciodată.

Dar, pe la mijlocul unei veri, într'o duminică, copiii așteptară pe Ghiță toată ziua și el nu se mai arată. Când a doua zi numai ce auzirăm că Ghiță s'a înecat în iazul de-devale, încă de sâmbătă ziua. Și ce covrigi buni nu ne aduceă: câteodată și de cei presărați cu sare, cum fac covrigarii pe la noi prin Moldova. Iar la vestea morții lui, o viaște, o scorbă mare se făcu printre copii: alergau unul dela altul și întrebau și spuneau: „*Săracu Ghiță a murit, s'a înecat.*” Și totuși, nu ne venea a crede și l-am așteptat încă o duminică, toată ziua, și Ghiță n'a mai venit. S'a aflat pe urmă ce a fost:

El aveă obiceiul, ca în fiecare sâmbătă, când ovreii țin șabăt, să se ducă la scaldă la iaz de-vale. Și în iazul, cela eră o hulboană, un fel de sorle de învărticuș unde pe cine apucă, fie chiar cel mai bun înotător, îl dă afund, de par'că îl trage o dihanie de apă. Din pricina asta oamenii au scos povestea, că e o *știmă* (duhul apei) a iazului, care pe cine prinde nu-l lasă. Iar unii povesteau, că chiar ei au văzut, cum știma a prins un băiet de ovrei și îl ținea în gură, după care s'a dat adâncului cu el. Și în adevăr nu eră vară, să nu se inee în iazul cela câte un băiat de ovrei. Lumea spunea că știma trebuie să ieie dijmă câte un suflet de ovrei pe an. Și lucrurile astea mă înfiorau și mulți ani m'a făcut, să mă tem de iazul cela și n'am mai dat niciodată pe acolo. Iar până am dat de povestea adevărată a înecării lui Ghiță, tot la știma ceea m'am gândit și în mintea mea de copil par'că o vedeam: un cap negru cu ochii ca de cucuvaie, cu gura mare ca de urieș și cu părul căpișă și fiind pe Ghiță în gură. Și mă înfricoșam strașnic, că vreo trei zile mi-a fost frică să inserez pe uliță, și care credință o avui și pe urmă, când auzii că s'a înecat sârmanul odată cu un băiat de ovrei, care îl luase într'o ciobacă (luntre).

În ajunul duminicii, când l'am așteptat, s'a dus ca de obicei să se scalde. Dar un împelițat de băiat de ovrei eră cu o ciobacă pe iaz și cum îl vede pe

Ghiță, îi veni gust să petreacă pe spinarea lui și i-a grăit:

— Măi Ghiță, hai mergi cu ciobacă.

— Cu *tiobocu*? Melg mă, cum să nu melg, da să nu mă *lâstolni*, i-a răspuns mutu.

— Ce ești prost măi Ghiță, ori te faci?

Și, hai, ia-l pe mutu în ciobacă. Și, hai, hai, în largul iazului. Mutu nu mai putea de bucurie și tot zicea: „Iha! *Ti bine! Ti bine!*”

Se înțelege, că era bine și ar fi fost și mai bine dacă n'ar fi căutat afurisitul de băiet, să-și bată joc de dânsul. Și râzând prinse a clătina ciobaca.

„*Tăzi! Tăzi! Tăzi* mă, că mă ineci mă! li strigă Ghiță îngrijat.

Da, ceta tot clătina ciobaca și nu vedeă, că se duce spre vârtej, pe când apa dela o vreme începă puțin, câte puțin fără să bage de samă, să pătrundă în lăuntru.

Prostu era prost, dar totuș pricepea primejdia și începă a răcnii:

— Măi! Măi! *Tăzi!* Oameni buni aista mă inecă, *săliți!*

Cei de pe mal începură a strigă: Măi, măi tărtane, ineci omul.

Dar ovreiu rida. Când deodată, iată și ciobaca plină. La asta mutu ridică mâinile la cer și strigă: „*Săliți! Săliți!*”

Cei de pe mal începură a strigă. Unii se desbrăcară și porniră în inot, alții cu alte ciobace. Dar ciobaca fu atrasă de vârtej. Jidanul sări însă, și mutu după el și, tuști în șpatele băietului de gâtul lui.

— Nu mă lăsați! strigă jidanașul. Și s'au confundat odată, amândoi. A doua oară, au ieșit doar două mâni deasupra, pe urmă o foscăluială, niște spate goale, niște picioare, capu lui Ghiță și de acolo n'a mai rămas decât o învârtitură de apă.

Ci-că i-au scos pe urmă pompierii cu cangea amândoi încătușați unul de altul. Iar oamenii și mai cu samă părinții cari aveau copiii, de frică să nu se ducă și odoarele lor la iaz, au stărnit vorba, că au văzut chiar ei cum știma (duhul apelor), a tras la fund pe Ghiță și pe ovreu, și cum pe urmă a ieșit cu dânsii în gură.

Asta încremeni inima în copilași, că numai cum auzeau de iaz si se infricau; iar eu, de frica asta, tocmai mare, m'am dus să mă scald în o apă tocmai într'un iezușor dinspre sfințitul târgului, cu apa până la hrâu, la iaz „la clopoțel”.

Și așa au rămas copiii fără covrigi și tânguind cu multă jălanie pe Ghiță:

— Săracu Ghiță, grăiau unii. Arde-o-ar focu de știmă, grăiau alții. Iar alții plini de lumină răsbunătoare pe față ziceau:

— Încaltea bine că s'a înecat și ovreiu. Iar Vasile a Bucătarului, ca unul ce învață în școală și se credea mai cu moț, scoase filosofia pe care o și învățară toți: „Cine sapă groapa altuia, singur cade într'însa.”

Așa, mulți ani l-am pomenit și tânguît pe Ghiță, iar cei cari mai trăiesc, dacă nu l-au scris pe hârtie, apoi, îl au scris în suflet și întotdeauna și-or aminti de dânsul, ca de o poveste duiosă, dar care nu are să se mai spuie niciodată.

Cântec.

Prietinei M. GRECU

*Cum aș urea în clipa asta
Toate gândurile mele,
Să le văd într'o clipită
Preschimbate toate 'n stele.*

*De pe bolta cea cerească
Să te cate 'n lumea 'ntreagă,
Și găsindu-te să 'ntrebe
De-ți mai sunt și astăzi dragă?*

LIVIA REBREANU

FUGAR

— DELA FRAȚI —

Roibu aleargă în acelaș trap întins, măsurând înainte cu ochii, drumul îngust, șerpuit, ce ocolește pădurile... La dreapta, crestele de munji își ridică piatra golașă și colțuroasă din cununa de brădet, iar pe stânga, sub pânza tremurătoare, imensă, a frunzelor de șlejar, se lasă, mai mari și mai mărunte, dealurile spre zarea apusului înroșit... Cu un ceas mai înainte, veneau, de jos, de departe, îngânări domoale de clopot: acum pădurea trimite allele — și apoi se așează din nou tăcere.

Adesea Gheșu, cu gândurile parcă duse în altă parte, mângăie coama Roibului; — și atunci calul ciulește urechea stângă, ca să-și zărească stăpânul. Și câtă vreme vorbesc așa unul cu altul, urechea calului stă aplecată — și, numai din vreme în vreme, ea se ridică atentă la zgomotul undelor de vânt, la murmurul isvoarelor și la coliturile de drum.

„N'am să te mai văd, poale, niciodată. Roibule...” — și mâna călărețului se poartă în sus și în jos pe gâtul animalului, oprit din voia lui, să se adape... Copilăria i se desfășură toată acum în gând, toată copilăria lui petrecută pe plaiurile Ardealului, mândrul Ardeal pe care-l părăsește. Dar cum noaptea se ridică, în aceste locuri, deodată din atâtea adâncuri, totul se umbrește și zările se turbură abia în câteva clipe. Deșteptat din vraja gândurilor, Gheșu smuci frâul mai mult decât îi eră obiceiul, iar calul se așterne în trap vioiu, unduindu-și coama bogată și deșteptând ecoul tuturor cuprinsurilor mute, cu bătaia potcoavelor...

Când au început apoi, să se iviască luminile satului de sub muntele spre care alergau din miezul zilei, Roibu eră numai apă — și nu se da săracu... Din îndemnurile și mângăierile călărețului simțise el, că acolo, unde creșteau luminile tot mai multe, va fi popas, iar când s'a lvit cel dintâi trecător, a rămas la pas, ca să poată oamenii să lege vorbă...

*

Când neica Baltă, dascălul din Isvoare, simți că pe neașteptate îi cade în ogradă un călăreț, nu știă de unde să-l ia... Din tinda care revărsă lumina lămpii și a focului din vatră, năvălesc ai casei în ușă, dând peste Roibu... Botul asudat al dobitocului se mișcă de răsufllările repezi...

— ...Bun venit voinice! Ce vânt pe la noi? — se răstește neica Ștefan, stăpânindu-și bucuria.

— Am venit — răspunse călătorul apropiindu-se și purtându-și dreapta pe frâu, până la zăbala Roibului — am venit, dacă nu e cu supărare, să mă treceți munții...

Românul, care-și închipuise că l'a călcat unul din nepoții dela Lunca Oltului, își prinse oaspele de braț și-l aduse mai în lumină... Apoi ochii i se făcură mai mici și, deodată, zîmbi prietenos:

— Dia pe aici?!

— Cine e Ștefan? — întrebă cu glas blajin, femeea, care se făcuse numai ochi.

— Prietenul de școală al Dumitrului nostru, dl Aurel Ghețu.

Femeea începă să clipească mărunț din pleoape. Vocea parcă i se încase, fiindcă făcă o bucată bună. Apoi, ca și când l-ar fi cunoscut de ani de zile pe Ghețu, îl luă binișor de spate și-l îndemnă spre masa din fundul linzii.

— Șezi la noi...

Întorcându-se apoi spre vatră, șterse mai pe furis, câteva lacrimi...

— Pleci chiar în noaptea asta? — întrebă mai incetșor neica Ștefan din ușă, ținând cu stînga frâu Roibului.

— Chiar în noaptea asta...

Calul, cu urechile suliișă, cercelă interiorul, oprindu-și îndelung ochii asupra stăpânului, care n'avea cuvânt să se plîngă de ospitalitate... Apoi porni și el spre un adăpost, purtând în șea doi copii gălăgioși...

„...Știe Dumnezeu drăguțu... poate că ne cearcă și pe noi războiu...” — începă gospodina, care părea că-și frământase toate gândurile. (Nu se întoarse spre Ghețu decât abia pe jumătate).

Călătorul, care fugea tocmai de războiu, încercă mai întâi să fie de altă părere, apoi se sili înzadar s'o mângâie pe femeie.

„...Și bietul Dumitru, tocmai la Budapesta... Și să moară pentru câinii aștia!”

Ghețu se stăpâni — și se făcă din nou tăcere.

„Mă duc la călăuz să nu se culce” — se auzi la ușă glasul stăpânit al lui neica Ștefan, care și pierise fără să aștepte răspuns...

Cei doi copii năvăliră înlăuntru și se îndreptară spre străin, — Fănică mai sfios, iar Veta — o frișculișă abia de 4 ani, — după ce-i zîmbi Ghețu, i se aruncă între genunchi... După ce alță că pe cal îl chemă „Loibu”, întrebă dacă rămâne al lor, dacă vine dela Dumitru, dacă pleacă Loibu să-l aducă și pe el, îi arată jucării dela Dumitru și tot așa, și înainte și după cină, până ce i se închiseră ochișorii.

În cele trei ciasuri ce-l rămăseseră pentru odihnă, pleoapele lui Ghețu se adunau înzadar. Mintea îi eră frământată de tot felul de gânduri. Pe de o parte, ființa lui întreagă eră legată de pământul pe care-l părăsese, pe de alta inima-i ardea de dorul de a se vedea odată dincolo... *Tara!*... De vreo 15 ani își închipuie în zeci de feluri Tera asta, pe care o acopăr de pretutindeni munții cu creștelele până la cer. Când eră copil mic, își închipulă că toată îngrămădirea aceea de pădure și de piatră, stă acolo din porunca împăratului... Se ridică sprîjnindu-se în cot; eră parcă un blăstăm, că nu putea să așipească, măcar câteva clipe. Și gândul, că greu va putea să facă neodihnit alăta cale prin munte, îi aprindea capul și mai mult... cântecul din miez de noapte al cocoșilor de mult spintecase tăcerea de moarte dimprejur; în odaia de alături cea-

sul bătuse 1, apoi 1 și jumătate... În cele din urmă, în ogradă încep să se alerge fășiile lungi de lumină, să se adune și să fugă iară... Ușa se deschise domol, iar odaia crescă în revărsarea luminei...

Ghețu nu ridică pleoapele. Îi eră rușine să-l alle că nu doarme... Mâna gospodinei îi atinse binișor umărul:

„Ar fi să te scoli...” — îngână ea, când Ghețu și-a arătat ochii nedurmiți.

Tovarășul de drum — un român mărunțel și tăcut — îl așteptă de mult lângă vatră... Ori-cât ai fi răsucit vorba, el răspunde în două cuvinte și nu întrebă nimic... Apoi fiindcă ai casei se cam lăsaseră la sfat, ochii lui începă să se pironescă acū la fereastră, acū asupra lui neica Ștefan... El eră deprins să facă omului un semn și să-l urmeze... Așa însă eră „domn”... Dela o vreme începă să-și rotească nervos căciula.

„E vremea să porniți” — îngână rugător neica Ștefan. Și Ghețu se urni, ca la o comandă; dară lăra să-i poală luă înainte călăuzului. Abia a prins să schimbe două vorbe de despărțire cu ai casei și tovarășul se și pierduse în grădină. Îl urmă pe potecă, în vreme ce două umbre abia deslușite slăruiau la gura pridvorului. Se auzi apoi, abia, o ușe închizându-se... Atunci își ridică privirea spre movilele uriașe ce-și conturau crestele pe cerul înstelat...

Deși om trecut în vârstă, călăuzul pășiă întins. Se lăsară într'un părău, se călărară apoi pe o coastă iute, nimerind o potecă de pădure. De jos, din tăcerea adâncă a satului, veneau două lumini sfioase și câte un hămăit răgușit din vreme în vreme.

Deși încă departe de locurile umblate de grăniceri, zgomotul pașilor și al celinilor atinse, creșteau înzecit — pentru creerii înfierbântați ai lui Ghețu — în tăcerea de moarte a nopții... Au mers, așa ca la un ceas și mai bine, mai mult călărându-se pe margini surpate de părăe, pe coaste iuți, prin codri și prin rariși. La intrarea unei păduri bătrâne, călăuzul se oprî și sprijinind mijlocul în toiag, răsulișă pentru întâia oară adânc... De sus, de pe vârfuri, brazii își proiectau fantastic siluetele mândre pe cerul înstelat al României, iar în față se îndesau în beznă, brazii înalți fără număr...

— Mai e mult? întrebă Ghețu pe călăuzul, care nu scosese până aci nici o vorbă.

Drumul pădurii acesteia coboră ușor până la malul unei ape iuți, apoi urcă pe mal în sus. Dela o vreme, românul se oprî, se lăsa jos și începă să-și deslege opincile. Ghețu se desculță și el. Apa eră rece de lăia piciorul.

— Tot mai e?!

— Tot.

Se vedeă însă după loc, că chiar mult nu mai putea să fie până la graniță. O mai înțelese apoi după mișcările călăuzului, care din vreme în vreme, întorcea lupte capul spre stînga ori spre dreapta, își căută în urmă tovarășul, și, uneori, stă pe loc să prindă cu urechicia zgomotele... Lui Ghețu inima-i svăcnea aprinsă. În suflet i se frământau cele mai deosebite simțăminte. Teama de necunoscut, care ar putea deschide dincolo, toate căile libertății, îl stăpâneă în aceeaș măsură. — În timp ce ajunseseră așa de sus, că puteau să cuprindă cu ochii o bucată largă din cerul României...

O rămurea uscată de cădeă, frântă de vreo pasere de noapte, ori o undă de vânt dacă învăluia pădurea mai dinadinsul, Ghețu tresărea... Toate buturu-

gile luau înfățișeri, iar atunci, când și călăuzului l se pareă că s'ar putea să nu fie o înșelare, se lăsa la pământ... „Să stăm o țără... Dacă e om, se mișcă“... Și după câteva clipe porneau din nou.

Urcușul încetase și acum coboră ușor. O potecă ese din noapte și le laie calea.

— Aicea e hotarul... Uite-o colo și piatra.

Ghețu păși dincolo de potecă și se opri...

— Să mergem; aici nu e de stat, adause călăuzul și continuă coborâșul.

Departa în jos, zarea începuse să mijiească de lumină și, pe cât înaintau, se deslusea tot mai bine din umbre, cuprinsul larg de văi și de culmi înveșmântate în codri...

Călăuzul se opri:

„Acum mă întorc, să nu mă apuce ziua la hotar“ — și privi cu dinadinsul pe Ghețu în lumina turbure a dimineții... „Colo, la cele două stânci, te lași în pădure, mergi tot drept — și, dela o vreme, cobori, intri în părau, fii tot păraul și ajungi colo sub culmea pleșuvă — arată cu mâna — acolo e satul... Dacă te întreabă cineva că de unde vii, să-i spui c-ai fost la fereștrăul jidovului. Sănătate bună“.

Ghețu se ațundă repede în pădure. Ținu linia dreaptă și merse o bucată bună, fără să înceapă coborâșul, mai merse, apoi se opri și ascultă.. Urechile îi juiiau.. Populația pădurii începuse să se trezească și, din vreme în vreme, câte-un fâșăit prin frunze ori o lovitură de cioc, rupeau făcerea pe care singurătatea lui Ghețu o făcea și mai grozavă... În loc de coborâș se ivi o poiană — și poiana urcă.. Călăuzul nu i-a vorbit de asta... Dar din poiană putea să vadă dacă a jinit linia... Urcă. Dar nu mai înțelegea. Spre răsărit aveă acum altă înfățișare locul... Mai făcu doi-trei pași pe coasta pietroasă a poienii — și, deodată, o voce detunătoare spintecă aerul rece al dimineții... Tresări și căută cu ochii în sus... Dela marginea pădurii jandarmul se strecură în paș iute prin rarște. Ghețu, care în clipa cea dintâi făcea mișcări șovăitoare în loc, și cătă cu ochi mari scăparea, se aruncă deodată înapoi spre desușul de brad... Glasul strein se auzi din nou, apoi două detunături de pușcă, una după alta, deșteptară ecoul tuturor adâncurilor, stârnind în toate adăposturile cărăituri și țipete de paseri...

Fugarul a căzut fulgerat la marginea pădurii, iar cei doi jandarmi steteau acum alături. Când priveau cadavrul, când se priveau unul pe altul...

Din cealaltă margine de pădure răsar în fugă doi grăniceri, tocmai când jandarmii se hotărâseră să ridice pe mort.

„Lăsați-l, grăbi unul, a căzut pe pământul României...“

În adevăr, Ghețu rămăsese la vreo sută de pași trecut de linia de hotar, cu fața la pământ și cu brațele aruncate înainte.

Cei doi ostași se opriră în răsuffări repezi, descoperindu-se.

„Săracu...“ îngână unul.

„Dumnezeu să-l ierte...“ adause celalalt.

„Du-te Vasile, — reluă cel dintâi — du-te și vestește postul...“ Apoi aplecându-se asupra mortului, strigă celui ce se depărta: „Aduceți și o lumânare, fiindcă ăsta trebuie să fie creștin de-ai noștri“.

Și se făcu făcere grozavă.

De vale, zarea se îmbujoră toată și pareă gata să jășnească un foc și să aprindă toate pădurile...

Romul Cioflec.

Fata de împărat.

*Singură 'n iatacu-i, după lungi perdele,
Doarme precurată fata de 'mpărat;
Ușa-i încuiată cu zăvoare grele,
Tăinuind minunea vechiului palat.*

*Nimeni n'a zărit-o noaptea când visează
Goală 'n așternutul sângerat de flori,
Luna poate numai i-a trimis pe-o rază
Sărutări ascunse, ce se sting în zori.*

*Dulci și plini, ca două rodii coapte, sânii
Risipesc în umbră desfătări de raiu
Și dormind în paza somnului stăpânii,
Poartă 'n vârful bobocii rozelor de maiu.*

*Însă 'n miez de noapte neștiut pătrunde
Dorul călătorul, naintând tiptil;
Pătimaș desmeurdă formele rotunde
Și-i respiră părul, — jocuri de copil...
—*

*Ea în somn îl simte și îl cheamă dulce,
Șoapte 'nfrigurate murmură în vis;
Vrea cu dinadinsul lângă ea să-l culce
Și cu drag să-l fie între sâni închis.*

*Negru când din ace părul se desleagă,
Toate sunt în voia dorului păgân;
Însă când fecioara i se dă întregă,
El de 'nfiorare moare pe-al ei sân!.*

ORESTE

CRIMA LUI SYLVESTRE BONNARD

Roman de ANATOLE FRANCE — Trad. de VASILE STOICA

— 21 —

6 Iunie.

Eră întâia Joi din Iunie. Îmi închisei cărțile și-mi luai rămas bun dela sfântul Dorocțovée, care bucurându-se în fericire cerească, așa cred, că nu-i prea zornic, să-și vadă numele și faptele precamărite pe pământul acesta într'o umilă compilație ieșită din mâinile mele. Să vă spun oare? Creanga aceea de nalbă, pe care am văzut-o în săptămâna trecută, când o cercetă albina, mă ocupă acum mai mult decât toți abații de pe vremuri, și toate cărjele și mitrele lor. Ba Teresa mă surprinse într-o zi la fereastra bucătăriei, examinând micșunelele cu lupa. Într-o carte a lui Sprengel, pe care o cetisem în tinerețe, când cetiam orice, sunt câteva idei despre dragostea florilor, cari îmi vin iarăși în minte, după o jumătate de veac de uitare, și mă interesează așa de mult acum, încât îmi pare rău, că umilele mele facultăți sufletești nu mi le-am închinat studiului insectelor și plantelor.

Reflexiile acestea le făceam, căutându-mi cravata. După ce scotocii însă o mulțime de sertare, îmi luai refugiul la Teresa.

— Bine, domnule, grăi dânsa venind în grabă, trebuia să-mi spuneți, că vreți să plecați de acasă; în dată vă dedeam cravata.

— Dar, Tereso, răspunsei eu, n-ar fi mai bine s-o pui într-un loc, unde s-o pot găsi și fără ajutorul tău?

Teresa nu mai binevoi să-mi răspundă.

De altfel nu mai sunt stăpân pe nimic cu îngrijtoarea asta. Nu-mi pot lua nici o batistă, fără a o cerc dela ea și cum e surdă, neputincioasă și-și pierde memoria pe zi ce merge, n'am niciodată ce-mi trebuie. Și-și poartă cu o mândrie așa de netulburată autoritatea asta casnică, încât niciodată n'am îndrăzneala, să încerc o lovitură de stat împotriva ocârmuirii dulapurilor mele.

— Cravata, Tereso! Auzi, cravata! Ori, dacă mă aduci iar la desnădejde cu încetineala ta, nu mai am nevoie de cravată, ci de funie, să mă spânzur.

— Văd, că sunteți grăbit, domnule, îmi răspunse Teresa. Cravata însă nu-i pierdută. Nu se pierde nimic aici în casă, căci am eu grijă de toate. Dar lăsați-mi cel puțin vreme s'o gălesc.

„Iată, zisei în gândul meu, iată dobânda unei jumătăți de veac de devotament! Ah, dacă din fericire, ar fi lipsit măcar odată, măcar o singură dată dela datorințele ei de servitoare neindurata asta de Teresa, dacă ar fi greșit măcar o clipă, n'ar fi câștigat puterea asta despotică asupra mea și-aș avea și eu îndrăzniala, să mă împotrivesc. Dar virtuții cum să i te împotrivești? Ah, oamenii, cari n'au avut niciodată slăbiciuni, sunt grozavi, nu-i chip, să te lupți cu dânșii. Iată de pildă Teresa: nici o vină, de unde s'o poți apuca! Habar n'are de nimic, nici de sine însași, nici de Dumnezeu, nici de lume. E femeia cea tare, fecioara cea cuminte din Scriptură și dacă alții n'o cunosc, o cunosc eu. În mintea mea o văd totdeauna cu o lampă în mână, cu o biată lampă de bucătărie, care luminează pe sub bârnela unui coperiș dela țară și nu se stinge niciodată în mâna ei uscățivă, noduroasă și tare ca o viță de vie“.

— Tereso, cravata! Nu știi, nenorocito, că azi e întâia Joi din lunie și că domnișoara Jeana m'așteaptă? Stăpâna pensionului trebuie c'a lustruit iarăși dușumeaua; sunt sigur, că-i ca oglinda acum, și-o să fie o adevărată plăcere pentru mine, să-mi văd întrânsa fața îndurerată, când mi-oi rupe oasele pe-acolo, ceea ce nu poate întârziă prea mult. Luând atunci pildă dela admirabilul și iubitul voinic, a cărui făptură e sculptată pe bastonul unchiului Victor, mă voiu sili și eu să râd și să arăt, că nu m'am tulburat de loc. Uite ce soare frumos! Cheiurile parcă-s aurite, iar Sena cu miile-i de crețe scânteețoare, e numai zimbet. Orașul întreg par'că-i de aur; iar pe deasupra acestor contururi minunate, plutește o pulbere luminoasă, ca părul unei zine bălaie... Tereso, cravata! Ah, înțeleg acum pe bunul Chrysale, care-și strângea gulerile într-un volum gros de-al lui Plutarh. De azi încolo și eu am să fac ca dânsul; toate cravatele mi le pun în *Acta Sanctorum*.

Teresa mă lăsă să vorbesc, căută fără a zice o vorbă. Cineva sună domol la ușe.

— Tereso, zisei, a sosit cineva. Dă-mi cravata și du-te de deschide; sau du-te de deschide și cu ajutorul lui Dumnezeu o să-mi dai după aceea cravata. Dar nu stă așa, rogu-te, între dulap și ușe, ca o buestrașe, dacă pot zice așa, între două șeli.

Teresa porni împotriva ușii acum, ca împotriva unui vrăjmaș. Trebuie să spun de altfel, că distinsei mele econoame nu-i mai plac de loc musafirii. În ochii ei orice strein e suspect. Și după spusa ei, înclinarea asta nu-i altceva, decât rezultatul unei lungi experiențe. N'am avut vreme să văd, dacă aceeaș experiență făcută de un alt experimentator, dă acelaș rezultat. Maiestrul Mouche mă așteptă în odaia mea de lucru.

Maiestrul Mouche e și mai galbin, decum credeam. Poartă niște ochelari vineți, în dosul cărora îi aleargă ochii, ca niște șoareci în dosul unui paravan.

Maiestrul Mouche se scuză, că a venit să mă stinghirescă tocmai în clipa asta, când... Mai de aproape n'a definit-o, dar, după cum cred eu, voiă să zică: în clipa asta, când n-am cravată la gât. Însă precum știți, nu-i vina mea. De altfel Maiestrul Mouche cu toate că nu știe nimic despre asta, nu se simte de loc jignit. Se teme numai, c'a nimerit la vreme nepotrivită. Îl neliniștesc eu pe jumătate. Îmi spune apoi, că a venit la mine în calitate de tutor al domnișoarei Alexandre. Înainte de toate mă roagă, să nu țin samă de restricțiile, pe cari a crezut, că trebuie să mi le facă la început, în ce privește învoirea de a putea cercetă pe domnișoara Jeana. De aci încolo așezământul domnișoarei Prefere îmi va fi deschis în fiecare zi dela amiază, până la patru ciasuri. Cunoscând interesul, ce-l port copilei acesteia, a crezut de datorință, să-mi deă câteva deslușiri despre persoana, căreia și-a încredințat ocrotita... În domnișoara Prefere, pe care o cunoaște de mult, are toată încrederea. Domnișoara Prefere e, după dânsul, o femeie luminată, cu intenții curate și cu moravuri bune.

— Domnișoara Prefere, zicea dânsul, are principii. Și-i lucru rar să găsești astăzi oameni cu principii, domnule. Totul s'a schimbat; nici nu se poate asemăna vremea noastră, cu cele trecute.

— Dovadă scara mea domnule, răspunsei eu; acum douăzeci și cinci de ani mă lăsă s'o urc nespus de ușor, iar acuma mă obosește și-mi taie picioarele dela întâiele trepte. S'a stricat și ea. Ziarele și cărțile de asemenea. Odinioară le devoram la lună, iar astăzi și în cea mai puternică lumină a soarelui își bat joc de mine și nu-mi arată, decât alb și negru, dacă n'am ochelarii la mine. Picioarele și mânila mi le sfarmă podagra. Asta încă-i o pacoste a vremii.

— Nu numai asta, domnule, îmi răspunse grav maiestrul Mouche; ceea ce e într-adevăr rău în epoca noastră, e că, nimeni nu-i mulțumit de soartea sa. În toate clasele societății, de sus până jos, e o înfrigurare, o neliniște, o sete de bunăstare.

— urmează —

Scrisori dela Redacție

MANUSCRISELE NU SE RETRIMIT.

Meteor. Încercare copilăroasă, fără nici o urmă de talent.

L. S. Nu putem împlini dorința D-tale nici de data aceasta. Un cântec, care pare a fi mai succes, e plagiat.

Dorica. Ești foarte drăguță și stăm bucuros cu mata de vorbă, cercând să-ți dăm un răspuns, care să te mulțumească. Vedem, că întrebarea nu ni-o pui altfel direct, ci cauți cu încunjur să te apropii de noi, așa cum face o pisicuță, care se tot învârtește pe lângă ulcica cu lapte ferbinte, stând la îndoială, ca să-l guste, ori nu. Noi înțelegem prea bine, ce se petrece în sufletul matală și te putem asigura, că nu e o crimă, ceea ce plănuiești să faci. Bunica și mamița te vor fi desmântat, fără îndoială, ca să scrii unui tinăr, și au făcut-o bine și cu gând bun. Dar nu putem să nu-ți dăm cu toate acestea un răspuns de încurajare, mai ales, că nu-i vorba de nu știu ce lucru mare. Îl cunoști, cum spui, din copilărie și ai fost totdeauna prietini buni și sinceri. Înțelegem, că prietinia aceasta s'a prefăcut acum, când ești măricică și mata, iar dânsul e student la universitate, într'un fel de simpatie duioasă, așa un fel de dragoste, mai altfel decât e dragostea de frate. Fără îndoială, că poți să-i scrii câte o ilustrată, la ocazii nimerite, ca dintr'o petrecere de pildă, pe care să se iscălească chiar și bunica și mamița. Aceasta ar fi un semn de aducere aminte și un răspuns la multele lui ilustrate, pe cari „le trimite regulat în fiecare săptămână”.

Scrisoare însă n'ai să-i scrii, căci la urma urmelor ce i-ai și putea mata scrie în scrisoare? Spune zău, ce i-ai putea scrie acum, când între Dv. e numai „prietinia”? Atunci, când va fi altfel, când va fi legătura D-tră bine cimentată și sigur, că încheiată pe totdeauna, vei putea trece și la scrisori. Atunci nu va fi nevoie să te temi de bunica și de mamița și nici ca să ne ceri nouă sfatul, că ce să-i scrii? Îți va spune sufletul toate lucrurile acestea, fără nici un sfat și fără nici o învățătură.

Ei acum ești mulțumită? Să bagi numai de samă și să fii cuminte!

EDITURA: „LIBRĂRIEI S. BORNEMISA”

CĂRȚI LITERARE NOU

— Depozit la „Librăria S. Bornemisa” în Orăștie. —

	Cor. fil.
Gh. Stoica: Alte vremi, povestiri	2—
Ion Agârbiceanu: Schițe și povestiri	2—
Al. Ciura: Amintiri	1:60
I. Dragoslav: Volintirii	1:80
L. Rebreanu: Frământări	1:50
V. Eftimiu: Poemele singurătății	2—
A. Fogazzaro: Misterul Poetului, roman	1:80
St. Lázár: Floarea Beluliei, roman	1:80
S. Bornemisa: Almanahul scriitorilor dela noi	1:60
A. Hamat: Noua lege militară	2—
E. Borcia: Versuri flusturate	—60
S. Bornemisa: Cele mai frumoase, poezii populare	—60
H. P. Petrescu: Văduvoara și alte șase monoloage	1—
Ion Gorun: Știi Românește?	—30
Alina G.: Arta de a vorbi în societate și diferite ocazii	—60
Irimescu-Cândești: <i>Aurel Vlaicu</i>	—60
Brălescu-Voinești: Întunec și Lumină, nuvele și schițe	2—
Bucura Dumbravă: Pandurul, roman	3—
Vhlaușă: La gura sobei	2:50
M. D. Rădulescu: Lei de peatră, poezii	3—
Onișiu: Din cele trecute vremi	3—
Hodoș: Masa iertină. Gătirea mâncărilor	1:20
Iosif St. O.: Cântece, ed. II.	2—
Antonescu: Studii asupra educației morale și estetice	3—
Constantinescu I.: Din problema educației	3—
Rousseau: Emil, sau despre educație, trad. de Adamescu	2:50
E. Rosland: Romanțioșii, comedie în 3 acte	—40
Moldovan S.: Ardealul II. Ținuturile de pe Murăș	—90
O. Goga: Din umbra zidurilor, poezii	2—
I. Slavici: Mara, roman	2—
G. Flaubert: Salambo, roman trad. de L. Dauș	2—
Virgiliu: Eneida, trad. de Pandelea	2:50
D. Pătrășcanu, Timotheiu Mucenicul	2—
N. Zaharia: Ce este Iericirea	1—
N. Zaharia: Amorul	1—
Rădulescu-Codin: Făt-Frumos, povești	—30
I. Claretie: Drapelul, povestire trad. de Z. Bărbulescu	—30
I. Agârbiceanu: Datoria, nuvele și schițe	—30
I. Rășcanu: Poveștile lui Perrault	—30
Carmen Sylva: Poveștile unei Regine	—30
V. Conta: Încercări de metafizică	—60
M. Maeterlinck: Sora Beatrice. Miracol. 3 acte fr. Minulescu	—30
D. Stern: Bulgaria sângerândă	—60
Honore de Balzac: O afacere întunecoasă	—40
R. Bringer: Spionii lui Napoleon	—80
Wells G. H.: Primii oameni în Lună	—80
Eftimiu V.: În tennițele Sтамbulului	—40
Onofro Valana: Priveghitoarea Japoneză	—40
Memoriile lui Napoleon	—80
Anghel C.: Răscoalele din 1907	—80
Domnia și dețronarea lui Cuza-Vodă	—80
Eroii Unirii: Jertfa lui C. Negri	—80
Marchiza de Pompadour	—80
Napoleon în Rusia	—80

— Pentru porto să se trimită deosebit 10—30 bani de fiecare carte.

— Porto recomandat cu 25 bani mai mult. —

UN EXEMPLAR 20 BANI
ÎN ROMÂNIA 30 BANI

„TIPOGRAFIA NOUĂ” I. MOȚA, ORĂȘTIE